

K Rozhodčímu soudu při HK ČR a AK ČR

Karel Marek¹

Abstrakt

Článek pojednává o rozhodčím soudu a rozhodčím řízení. Závěrem upozorňuje, že ustanovení o vztazích, jež se týkají uplatnění práva u soudu, soudního řízení nebo soudního rozhodnutí, se použije přiměřeně i pro uplatnění práva před rozhodčím soudem (rozhodcem), pro rozhodčí řízení nebo rozhodčí nález, jestliže se opírají o platnou rozhodčí smlouvu (rozhodčí doložku).

Zásadní kategorií důkazních prostředků jsou důkazy listinné, které s ohledem na povahu sporů ze smluv, které jsou v rozhodčím řízení projednávány, jsou většinou dostačující k prokázání skutkových tvrzení stran. Jiné důkazy mohou provádět v rozhodčím řízení jen tehdy, jsou-li poskytnuty. Příčinou této specifické úpravy průběhu dokazování je okolnost, že k provedení svých úkonů nedisponuje rozhodce ani rozhodčí soud státní donucovací mocí k jejich nařízení.

Abstract

Article discusses of Arbitration Court and the Arbitration Proceeding. Notes that the provisions on obligational relations which concern the application of rights before court, court proceeding or court decisions, shall apply as appropriate to the application of rights before an Arbitration Court (arbitrator), to arbitration proceedings or to the award if they based on a valid arbitration agreement.

The fundamental categories of evidence is documentary evidence that due to the nature of the settlement agreements, which are negotiated in arbitration, are usually sufficient to prove the facts alleged by the parties. Other evidence may only be used if they are provided to them. The cause of this specific adjustment during the proof is the fact that to carry out its tasks does not have an arbitrator or arbitral tribunal coercive state power for their regulation.

Klíčová slova

rozhodčí soud, řád rozhodčího soudu, rozhodování sporů, rozhodčí řízení, rozhodce,

Key words

Arbitration Court, Rules of the Arbitration Court, Dispute, Arbitration, the Arbitrator,

Úvodem

Přestože se k rozhodčímu řízení vyjádřila již řada autorů, považujeme za vhodné se k dané problematice vrátit. Využívání tohoto způsobu řešení sporů může být totiž aktuální mj. i při provádění technologických dodávek a stavebních dodávek pro Správu železnic a pro České dráhy.

Nejde přitom o žádnou novinku posledních období. Rozhodčí řízení bylo možno provádět již v období raně feudálním. Značné finanční náklady, se kterými byl spojen výkon soudnictví pro

¹ prof. JUDr. Karel Marek, CSc., UNOB Brno, k.marek@centrum.cz

procesní strany, vedl k tomu, že se tehdy provádělo arbitrážní (rozhodčí) řízení před tzv. slubními soudy.²

Jak známo, **rozhodčí řízení** je mimosoudní způsob řešení sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci (ať již ad hoc nebo jako rozhodců stálých rozhodčích soudů), který bývá využíván jako **alternativa civilního procesu** při řešení sporů. Rozhodčí řízení je neveřejné, což je spolu s jeho rychlostí a často i nižšími náklady ve srovnání s běžným soudním řízením považováno za jeho největší výhody.

V České republice jsou v souladu s právní úpravou tři stálé rozhodčí soudy.³ Dva jsou specializované. Jsou to Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. a Mezinárodní rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze. Obecným rozhodčím soudem je Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky se sídlem v Praze. Vzhledem k tomu, že jde o rozhodčí soud s obecnou působností, je naše pojednání orientováno na tento soud a jeho rozhodčí řád. Tento rozhodčí soud si přitom na základě sjednané rozhodčí smlouvy volí řada subjektů z České republiky, ze Slovenské republiky, ale také z dalších států, zejména států z EU, ale i z jiných zemí z celého světa.

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR požívá mimořádné autority. O tom svědčí, že v posledních letech rozhoduje několik stovek tuzemských i mezinárodních sporů ročně. To je počet, který u jiných rozhodčích soudů v jiných zemích nebývá zdaleka dosahován.

Výhodou je, že rozhodčí nálezy jsou přitom na základě tzv. Newyorské úmluvy vykonatelné ve většině států světa. Tak široká vykonatelnost při rozhodování obecnými soudy není dána.⁴

O prestiži Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR svědčí mj. i skutečnost, že jako jeden ze čtyř ve světě a jeden ze dvou v Evropě rozhoduje spory o jména generických rodů domén: *.com*, *.org*, *.net*, apod.

Řešení sporu před Rozhodčím soudem je velmi výhodné, a to obecně i pro vysokou odbornost příslušných rozhodců.⁵

Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR (dále též jen RS) je jednou z prvních institucí v Evropě, která nabízí také rozhodčí řízení on-line. Jedná se o novou možnost vedení rozhodčího řízení, která může být efektivním nástrojem obzvláště při řešení jednodušších obchodních sporů. Celý proces probíhá elektronicky a celé řízení může trvat zhruba třicet dnů od elektronického podání žaloby včetně zaslání příloh, přes úhradu poplatků, jmenování rozhodce, rozhodnutí a vydání rozhodčího nálezu. Rozhodčí nález je pak možné si vyžádat i v klasické listinné formě. Takových rozhodčích řízení se zatím provádí kolem 20 ročně.

Již od roku 1949 patří RS k nejvýznamnějším mezinárodním „arbitrážním“ institucím a svým přístupem k moderním trendům rozhodování je pozitivně vnímaným subjektem schopným transparentně a kvalitně řešit jemu příslušné spory.

Rozhodčí soud po založení působil při Československé obchodní komoře. Později v r. 1980 byl jeho název změněn na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře a s

² Viz Malý, K.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Praha: Linde, 2003, s. 46.

³ K tomu srov.: Ve Slovenské republice se přitom rozhodčí soudy počítaly v desítkách až stovkách a i když se jejich počet snížil, stále se z našeho pohledu může jevit jejich počet vysoký. Nadále jsou jich desítky. K těmto otázkám viz mj. KUBÍČEK, P.: Rozhodcovské konanie a novela zákona o rozhodcovskom konaní, in SUCHOŽA, J.; HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika V., sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2015, s. 238 – 241.

⁴Viz mj. JANKŮ, M.: Rozhodčí řízení, Alternativní způsoby řešení sporů, VŠFS Praha, 2015, 143 s.

⁵ MATZNER, J.: Rozhodčí doložka - dobrý sluha, špatný pán, Právní rádce č. 1/2015, s. 38 – 39.

účinností od 1. 1. 1995 došlo ke změně názvu na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Přes uvedené změny jde stále o týž soud, který si vydobyl významné postavení zejména mezi evropskými rozhodčími soudy. Velké vážnosti se však těší i mimo náš kontinent.

K zásadám rozhodování a řádu rozhodčího soudu

Rozhodování rozhodčích soudů je charakteristické zásadami:

- jednoinstančnosti,
- rychlého rozhodování,
- malé formálnosti,
- výběrem rozhodců (rozhodce) stranami,
- rozumnými náklady,
- kvalitní administrativní podporou sekretariáty RS
- a vedením sporu a rozhodováním v souladu s určenými pravidly.

Rozhodčí soud, resp. jeho řád umožňuje klientům ovlivnit rychlost řízení, vybrat si místo, kde bude probíhat případné ústní jednání, jmenovat kvalitního rozhodce a domoci se tak svých práv s tím, že rozhodčí řízení u rozhodčího soudu je ekonomicky dostupné právníckým i fyzickým osobám - tuzemským i zahraničním.

Rozhodování se řídí Řádem RS. Kromě obecného Řádu RS byl postupně vydán i zvláštní dodatek Řádu RS (dále též jen Řád) pro rozhodčí řízení on line, Řád pro řešení sporů pro domény.cz a Řád pro úhradové spory ve zdravotnictví.

V roce 2012 byl vydán **nový Řád RS** v návaznosti na:

- * novely právních předpisů, zejména pak novelizaci zák. č. 216/1994 Sb;⁶
- * získané poznatky z dosavadního projednávání a rozhodování sporů;
- * záměr vytvořit jeden Řád místo dvou dosavadních;⁷
- * tehdejší úpravu ochrany spotřebitelů.

Řád RS byl několikrát novelizován. Poslední novela je účinná k 1.1.2023. Novela byla provedena především podle dosavadních procesních poznatků. V našem textu vycházíme z novelizového znění, nemůžeme se však (vzhledem k rozsahu příspěvku) věnovat všem otázkám (k datu účinnosti novely dochází současně i ke změně Sazebníku poplatků).

Zvláštní postavení mělo v Řádu RS řešení spotřebitelských sporů. Byly zde řešeny spory, které vznikaly z neplnění smluvních závazků, kde na jedné straně stojí podnikatel a na druhé straně spotřebitel. Klasickým spotřebitelským sporem byly například spory o uznání reklamace vad zboží koupeného v obchodě. **Řád plně reflektoval přijatou novelu zákona o rozhodčím řízení, která přinesla ve vztahu ke spotřebitelským sporům v důsledku unijní úpravy zásadní změny, zavádějící nové prvky ochrany spotřebitele. Tyto změny se týkaly jednak zpřísnění požadavků na náležitosti rozhodčích doložek uzavíraných ve spotřebitelských smlouvách a dále rozšíření práv spotřebitelů v průběhu rozhodčího řízení a po jeho skončení.**

⁶ Důvody novelizací právních úprav mj. viz ve BĚLOHLÁVEK, A. J., KOVÁŘOVÁ, D.; HAVLÍČEK, K.: Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi, sborník Pražský právnícký podzim, 2015, 313 s..

⁷ Též viz LIPTÁK, F.: Právne princípy v medzinárodnej obchodnej arbitráži, in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika IV., sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 547 – 558.

Rozhodčí doložka⁸ ve spotřebitelských vztazích musela být tehdy nově, pod sankcí absolutní neplatnosti, sjednána samostatně, tj. nikoliv jako součást podmínek, kterými se řídí smlouva hlavní a musela mít zákonem určený obsah. V případě Rozhodčího soudu byla tato zvláštní zákonem uložená informační povinnost splněna odkazem na Řád, který požadované informace obsahoval.

Pokud šlo o úpravu rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech, měl Řád k tomu větší počet ustanovení. Spory ze spotřebitelských smluv mohli rozhodovat, nebyla-li uzavřena smlouva o rozhodci, pouze rozhodci zapsaní v seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory vedeném Ministerstvem spravedlnosti. Rozhodci byli v těchto sporech povinni při rozhodování zohlednit kromě věcně použitelného hmotného práva i předpisy na ochranu spotřebitele.

Řád vyloučil rozhodování spotřebitelských sporů podle zásad spravedlnosti, k čemuž jsou rozhodci v jiných sporech oprávněni na základě pověření stran.

Spotřebitelé pak mohli vznášet námitku nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu, případně námitku podjatosti rozhodců kdykoliv v průběhu řízení, zatímco v ostatních sporech jsou tyto námitky, až na výjimky, časově omezeny. Podle Řádu nebylo možno spotřebitelské spory rozhodovat ve zjednodušeném řízení bez ústního jednání na základě písemností. Rozhodčí nález vydávaný ve spotřebitelských sporech musel být vždy odůvodněn a musel obsahovat poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem.

Na rozdíl od ostatních sporů se nemohly strany ve spotřebitelských sporech dohodnout odchylně na náhradě nákladů právního zastoupení, v terminologii Řádu o tzv. výlohách na zástupce.

Nad rámec úpravy rozhodčího řízení obsažené v Řádu stojí za zmínku v této souvislosti uvést dva zákonné důvody pro přezkum rozhodčích nálezů soudem, které tehdy stanovila novela zákona o rozhodčím řízení výlučně pro spory ze spotřebitelských smluv.

Podle prvního z nich byl soud oprávněn zrušit rozhodčí nález, případně zastavit exekuci, pokud rozhodce rozhodoval v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Tento důvod představoval zásadní průlom do doposud bezvýjimečně respektovaného principu zákazu hmotněprávního přezkumu rozhodčích nálezů, neboť umožnil v ČR soudům, alespoň částečně, přezkoumávat rozhodčí nálezy i po věcné stránce.

Druhým z uvedených důvodů byl případ, kdy rozhodčí smlouva pro spotřebitelské spory neobsahovala náležitosti podle zákona o rozhodčím řízení. Šlo o speciální úpravu ve vztahu k obecným náležitostem platnosti rozhodčích smluv s tím, že v tomto případě byl nedostatek náležitostí stižen absolutní neplatností rozhodčí doložky.

Shodné problémy bylo pak možno pro spotřebitelské spory najít i ve Slovenské republice.⁹ Rozhodčí řízení nebylo přitom pro spotřebitelské spory takové, do kterého by nebylo třeba více ingerovat. Speciální úpravy na ochranu spotřebitelů byly pak do určité míry proti smyslu rozhodčího řízení jako řízení probíhajícího jen s limitovanými zásahy státních institucí.

⁸ Doporučená obecná znění rozhodčích doložek pro smluvní ujednání viz na stránkách www.soud.cz

⁹ KUBÍČEK, P.: Stále rozhodcovské súdy a príprava novej právnej úpravy rozhodcovského konania in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika IV., sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 541 – 546.

Šlo o to, najít taková právní řešení, které by ochránila spotřebitele (aniž bychom spotřebitele považovali za osoby bez vlastního běžného uvažování) a přitom nenarušovala zásady rozhodčího řízení.¹⁰

Jevilo se, že by obecná úprava rozhodčího řízení a úprava rozhodčího řízení spotřebitelských sporů měla být oddělená.

K obdobným závěrům dospěla i K. Chovancová, která zkoumala úpravu daných otázek v Rakousku, Německu a v Anglii. Konstatovala, že možným a praktickým řešením je přijetí zvláštní právní úpravy úsporné spotřebitelské arbitráže. Její součástí by bylo použití pravidel vybraných stálých rozhodčích soudů, podle kterých by se rozhodovaly jen spory se spotřebiteli.¹¹ To, že k takové úpravě dojde, to předvídala i R. Hučková. Předvídala, že spotřebitelské spory budou rozhodovat jen speciální stálé rozhodčí soudy.¹² To již našlo svoje vyjádření v právní úpravě slovenské. Distinkce mezi spotřebitelským a komerčním řízením se jevila potřebná.¹³

Změna právní úpravy však přinesla v ČR změnu opravdu zlomovou. Spotřebitelské spory nebylo možno již v ČR v rozhodčím řízení projednávat a rozhodovat vůbec. V ČR tedy nedošlo ke konstitování zvláštní rozhodčí úpravy spotřebitelských sporů.¹⁴ Stalo se tak zcela bez ohledu na to, že před tím byla přijata komplexní úprava rozhodčího řízení právě ve spotřebitelských sporech.¹⁵

Dnes se této problematice věnuje poslední novela Řádu a dobíhající spotřebitelské spory upravuje takto: Spory ze spotřebitelských smluv může rozhodovat jen rozhodce zapsaný v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti, nejde-li o případy, kdy strany uzavřely smlouvu o rozhodci (§ 2 odst. 3 písm. a zákona. [rozumějme zákona č. 216/94 Sb.]).

Pro rozhodování přípustných sporů před RS při HK ČR a AK ČR přitom zásadně platí, že spory rozhodující zásadně rozhodci zapsaní na listině rozhodců RS. Rozhodci musí být nezávislí a nepodjatí.¹⁶ O vyloučení rozhodce na základě námitky podjatosti, nebo o posouzení toho, zda k opožděně podané námitce vedly důvody hodné zvláštního zřetele, rozhodují zbývající členové rozhodčího senátu. Jestliže nedojde k jejich dohodě nebo námitka směřuje proti dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje předseda rozhodčího soudu (námitku může předložit k rozhodnutí předsednictvu). Předseda rozhodčího soudu rozhoduje takto rovněž o námitce podjatosti v případech, ve kterých ještě nebyl ustaven rozhodčí senát.

¹⁰ HUČKOVÁ, R.: Koncepčné otázky novej právnej úpravy rozhodcovského konania v slovenských podmienkach, in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika IV., sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 501 – 505.

¹¹ CHOVANCOVÁ, K.: Rozhodcovské doložky v spotřebitelských smlouvách / Európske variácie, in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika IV., sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 506 – 524.

¹² HUČKOVÁ, R.: Rozhodcovské konanie, UPJŠ Košice, 2013, 208 s.; K ochraně spotřebitele v SR viz HUČKOVÁ, R.: Nové mechanizmy uplatňovania práv spotrebiteľov, Studia iuridica Cassoviensia, č. 1/2016, s. 36 – 45; K ochraně spotřebitele v ČR a SR viz HORÁČEK, T.; HUČKOVÁ, R.: Implementace směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů v České a Slovenské republice in SUCHOŽA, J.; HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika V., sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2015, s. 156 - 166.

¹³ ŠTEVČEK, M.; GÁBRIŠ, T.: Reforma rozhodcovského konania v Slovenskej republike s osobitým zreteľom na tzv. obchodnú arbitráž, Justičná revue č. 4/2015, s. 448 - 462.

¹⁴ K tématice mimosoudního řešení spotřebitelských sporů viz: Horáček, T.; Etlíková, M.; Vítová, B.; Večl, T.; Fialová, J.; Krejcar, N.; Novotná, M.; Němečková, Š.; Sik-Simon, R. I.; Ivančo, A: Téma: Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů, Soukromé právo, č. 7 - 8/2017, s. 2 – 49.

¹⁵ NĚMEC, R.; GLATZ, V.: Rozhodčí řízení, jeho specifika a výhody, Bulletin advokacie č. 9/2018, s. 16 - 22.

¹⁶ Viz MAISNER, M.: Efektivita rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 46 – 50.

Ve výjimečných případech může předsednictvo Rozhodčího soudu na žádost některé ze stran rozhodnout o zápisu rozhodce do listiny rozhodců tzv. ad hoc, nejde-li o jediného rozhodce (který by rozhodoval spor sám) nebo o předsedu senátu.

Není-li v rozhodčí doložce výslovně uveden počet rozhodců nebo je-li rozhodčí doložka v tomto ohledu neurčitá, rozhoduje spor podle Řádu senát složený ze tří rozhodců. Nedohodnou-li se rozhodci v určené lhůtě ode dne oznámení o jejich jmenování na předsedovi senátu, určí předsedu senátu předseda RS.

V Řádu je zavedena je i **možnost tzv. zvláštního jmenování předsedy senátu**. Ta spočívá v tom, že na žádost některé ze stran zašle Rozhodčí soud stranám seznam deseti rozhodců, ze kterých předseda Rozhodčího soud hodlá jmenovat předsedu senátu. Každá ze stran pak má právo oznámit jména čtyř rozhodců, které odmítá, a předseda Rozhodčího soudu následně jmenuje předsedu senátu z rozhodců, kteří nebyli žádnou ze stran odmítnuti. Tato zvláštní možnost je zpoplatněna.

Řád deklaruje, že RS působí jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci. Rozhodčí soud rozhoduje spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor:

- z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami, nebo
- z mezinárodní smlouvy,
- a jde o věc, ve které lze rozhodčí smlouvu uzavřít.

Rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (v úplném znění).

Podle tohoto zákona se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednávání by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

Podle citovaného zákona se rozhodčí smlouva může týkat i všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka). Jde o okruh velmi široký.

Rozhodčí smlouvu (rozhodčí doložku) však lze sjednat jen ve věcech, o nichž by účastníci mohli uzavřít smír.

Arbitrabilita v českém právním řádu má zásadně objektivní charakter vymezený třemi základními podmínkami, které musí být splněny kumulativně. Musí jít o spor mezi stranami rozhodčí smlouvy, takový spor musí mít majetkový charakter a strany mohou o předmětu sporu uzavřít smír.¹⁷ Obě strany sporu, resp. budoucího sporu, musí v rozhodčí smlouvě vyslovit souhlas s tím, aby jejich spor nebyl řešen a rozhodován obecnými soudy, ale rozhodci ad hoc nebo rozhodčími soudy.¹⁸

Standardem pro rozhodování sporů cestou rozhodčího řízení je i nadále nejen oblast vnitrostátních, ale i mezinárodních obchodních vztahů. Spor, který je veden v jiném jazyce než českém, popř. slovenském se nepovažuje za spor tuzemský.

¹⁷ Blíže viz Horák, P.: Objektivní arbitrabilita - možnost rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 23 - 25.

¹⁸ K tomu viz KINDL, M.: Na co nezapomínat při sjednávání rozhodčí smlouvy, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 29 - 32.

Rozhodčí nález je konečný a závazný; dnem doručení stranám nabývá účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.¹⁹ Upravena je možnost doručovat stranám pouze stejnopis rozhodčího nálezu. Při vyhotovení nálezu podepíše nález písemně všichni rozhodci a tajemník RS vyhotoví elektronický stejnopis. Ten je pak možno doručovat do datových schránek účastníků. Stejnopis nálezu vyhotoveného v písemné formě může mít listinou nebo elektronickou podobu.

Není stanovena povinnost vyhotovovat písemný protokol o hlasování o rozhodčím nálezu s podpisy všech rozhodců pro případ odlišného hlasování rozhodců. Je však ponechána jako možnost. Není-li však nález přijat jednomyslně, je to v něm uvedeno.

Rozhodčí nález je exekučním titulem využitelným pro zahájení exekučního řízení podle platných právních předpisů.

O pravomoci rozhodčího soudu k projednávání a rozhodnutí sporu, ať už na základě námítky vznesené stranou nebo z vlastní iniciativy rozhodců v rámci zkoumání podmínek řízení, rozhoduje stejně jako doposud rozhodčí senát, resp. jediný rozhodce (pokud spor projednává jediný rozhodce), který si může v případě potřeby vyžádat před svým rozhodnutím stanovisko předsednictva Rozhodčího soudu k této otázce.

V případě negativního rozhodnutí rozhodčího senátu, tedy pokud rozhodčí senát dospěje k závěru, že pravomoc rozhodčího soud není dána, je možnost přezkumu tohoto rozhodnutí na žádost jedné ze stran. Přezkum provádí předsednictvo Rozhodčího soudu, které napadené rozhodnutí potvrdí nebo zruší.

Řízení před Rozhodčím soudem je jednoinstanční. Strany se však mohou v rozhodčí smlouvě dohodnout, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Stává se tak jen velmi výjimečně. Při podání návrhu na přezkoumání rozhodčího nálezu se pak postupuje obdobně jako při podání žalobního návrhu.

Jen v případech určených zákonem může před obecným soudem proběhnout řízení o zrušení rozhodčího nálezu.

Řád v takové věci obsahuje příslušnou úpravu (pro případ, kdy je výjimečně zrušeno rozhodnutí RS soudem) pro pokračování projednávání sporu po zrušení rozhodčího nálezu. Rozhodčí řízení pokračuje, pokud strana po zrušení rozhodčího nálezu podá návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu, jímž došlo ke zrušení rozhodčího nálezu.

Úprava stanoví, že pokud se strany písemně nedohodnou jinak, spor znovu projednávají rozhodci zúčastnění na původním projednávání sporu (s výjimkou rozhodce, který buď nebyl povolán nebo neměl způsobilost být rozhodcem ve sporu, byl-li nález zrušen z tohoto důvodu). Takový postup vyhovuje zásadám rychlosti a hospodárnosti rozhodčího řízení, neboť původní rozhodci jsou s případem seznámeni a strany nejsou zatíženy další poplatkovou povinností.

V opačném případě, tedy pokud se strany dohodnou, že spor budou rozhodovat jiní rozhodci, hradí strany rovným dílem nebo v poměru jimi dohodnutém nový poplatek za projednávání sporu ve výši stanovené sazebníkem nákladů.

Řád obsahuje řadu dalších potřebných ustanovení; mj. se vymezují úkony předsednictva RS a tajemníka RS.

Řád určuje, že spory rozhodují zásadně rozhodci zapsaní na seznamu rozhodců ke dni zahájení řízení (na tomto seznamu je dnes na 600 kvalifikovaných rozhodců z České republiky,

¹⁹ K této tématice blíže viz ŘEZNÍČEK, D.: Vykonatelnost a výkon rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 43 – 45.

Slovenské republiky²⁰ a z širokého okruhu dalších států). V seznamu jsou zapsáni renomovaní odborníci ze všech oblastí - právních, ekonomických, ale i technických.²¹

„U dobře vedeného rozhodčího soudu si lze z listiny rozhodců vybrat procesně zdatného a odborně znalého rozhodce, který rozumí problematice předmětného sporu, a bude tedy dobrým arbitrem.“ Proto existují přesvědčení, že stále rozhodčí soudy jsou tím nejlepším místem pro řešení obchodních sporů.²²

Při výkonu funkce jsou rozhodci nezávislí a nevystupují nikdy jako zástupci kterékoli strany. Přijetí funkce rozhodce musí být písemné. Spor rozhoduje rozhodčí senát složený zásadně ze tří rozhodců, nebo pokud se o tom strany dohodly, jediný rozhodce. Není-li stanoveno jinak, vztahují se ustanovení Řádu o rozhodcích a rozhodčím senátu i na jediného rozhodce.

Vzhledem k šetření nákladů stran má význam i ustanovení Řádu o místě konání ústních jednání. Pravidelným místem konání ústních jednání je sídlo RS, kterým je Praha. Se souhlasem tajemníka RS vydaným na základě dohody stran nebo na základě podnětu rozhodčího senátu v případě, že se strany na místě konání ústního jednání nedohodly, může rozhodčí senát rozhodnout o konání ústního jednání na jiném místě České republiky nebo v zahraničí. Souhlas tajemníka a rozhodnutí rozhodčího senátu se nevyžaduje, má-li se řízení konat ve stálém sudišti nebo v jednacím místě rozhodčího soudu, např. začasté v Brně nebo Ostravě. Ujednání o konání ústního jednání v jiném místě než v sídle RS je často využíváno; lze předpokládat, že tomu tak bude i nadále.

Ustanovení Řádu upravují i postup v řízení a jazyk, ve kterém se řízení koná. Rozhodci postupují v řízení zásadně takovým způsobem, který považují za vhodný, tak, aby při zachování rovného postavení stran a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl bez zbytečných formalit zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. Řízení se koná v češtině popř. ve slovenštině, pokud se strany písemně nedohodly jinak. Je-li však tato dohoda uzavřena až po zahájení řízení, nejsou jí rozhodci vázáni.

Veškeré písemnosti musí být zásadně předloženy v takovém počtu, aby každá ze stran, každý člen rozhodčího senátu a sekretariát RS měli po jednom vyhotovení. Toto neplatí v případě, že strana dodala RS dokument ze své datové schránky do datové schránky RS anebo prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu RS s elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu služeb (uznávaný elektronický podpis).

RS řeší spory podle hmotného práva, jímž se předmět sporu řídí, a v obchodních věcech též s přihlédnutím k obchodním zvyklostem.

Spor může být rozhodnut podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže k tomu strany rozhodce výslovně pověřily.

Velmi významnou otázkou je doručování. Písemnosti ve sporu zasílá RS primárně do datové schránky příjemce. Jiné způsoby doručování se použijí pouze v případě, že příjemce nemá zřízenou datovou schránku a v dalších vymezených případech. Při doručení do datové schránky lze uplatnit fikci doručení zásilky po uplynutí 10 dnů, ode dne, kdy byla písemnost doručena do schránky. Jestliže se určeným postupem nepodařilo doručit straně na její poslední známou adresu, může jí předseda RS ustanovit osobu pověřenou k přijímání písemností.

Řád dále upravuje otázky přerušování řízení, navrácení v předešlý stav, zajištění důkazů a předběžná opatření, účast vedlejších účastníků a úkony předsednictva, předsedy a tajemníka.

²⁰ Např. ze Slovenské republiky mj. i profesoři: Mult.Dr.h.c. prof. JUDr. M. Mamojka, CSc., prof. JUDr. J. Husár, CSc., prof. JUDr. J. Suchoža, DrSc.

²¹ Viz rozhovor A. J. Bělohávkova s M. Karfíkovou in Bulletin advokacie č. 9/2018, s. 11 - 13.

²² Rozhovor A. J. Bělohávkova s V. Horáčkem in Bulletin advokacie č. 9/2018, s. 14 - 15.

Není-li stanoveno jinak, platí ustanovení Řádu o řízení před rozhodčím senátem přiměřeně i pro úkony předsednictva, předsedy nebo tajemníka RS.

Rozhodčí řízení je zahájeno dnem doručení žaloby RS, nevyplývá-li z mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, něco jiného. Podmínkou pro projednání žaloby je zaplacení poplatku za rozhodčí řízení (příp. paušálu na správní náklady) ve správné výši podle hodnoty předmětu sporu.

Je přitom určen minimální obsah žalobního návrhu a též je určeno, že žalobní návrh musí být podepsán oprávněnou osobou.

Žalobce je povinen uvést v žalobě hodnotu sporu. To platí i v případech, kdy uplatněný nárok nebo jeho část má nepeněžitou povahu. Hodnota předmětu sporu se zádadně určuje:

- vymáhanou částkou, jde-li o žalobu o peněžité plnění;
- hodnotou vymáhané věci, jde-li o žalobu o vydání věci;
- hodnotou předmětu právních vztahů v okamžiku podání žaloby, jde-li o žalobu na určení, zda tu právní vztah nebo právo je, či není, nebo o žalobu o nahrazení projevu vůle stran;
- v ostatních případech zejména na základě údajů, které má žalobce k dispozici.

Strany sporu tím, že přijímají rozhodčí doložkou, uzavřenou ve vzájemné shodě, příslušnost rozhodce (rozhodčího soudu) projednat a rozhodnout spor musí počítat s tím, že při řízení nebudou aplikována všechna pravidla jinak platná pro kontradiktorní řízení v civilních věcech před soudy, a že respektování všech procesních pravidel pro dokazování před soudy není v podobě řízení rozhodčího ani možné, ani vhodné.

Základní kategorií důkazních prostředků jsou důkazy listinné, které s ohledem na povahu sporů ze smluv, které jsou v rozhodčím řízení projednávány, jsou většinou dostačující k prokázání skutkových tvrzení stran. Zákon ostatně stanoví, že důkazy výslechem účastníků, svědků či znalců – tedy druhy důkazních prostředků v civilním řízení před soudy zcela běžné a možno říci zásadní – mohou rozhodčí soudy provádět pouze tehdy, jestliže se uvedené osoby k řízení dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty. Příčinou této specifické úpravy průběhu dokazování je okolnost, že k provedení svých úkonů nedisponuje rozhodce ani rozhodčí soud státní donucovací mocí k nařízení. Může se nicméně stát, že provedení některého důkazu se ukáže v průběhu řízení jako nezbytné pro zjištění skutkového stavu.

Obecně i pro rozhodčí řízení platí, že jako důkaz je možno použít vše, co může věrohodně prokázat skutkové či právní okolnosti věci, tj. toho, co je předmětem řízení nebo co z pohledu rozhodců může takové okolnosti prokázat. Přiměřené použití občanského soudního řádu (o.s.ř.) je bude v daném případě možné. Skutečností ovšem zůstává, že nepůjde o postup podle občanského soudního řádu, nýbrž může jít pouze o obdobu takového postupu, kdy úprava v o.s.ř. slouží spíše jako vodítko. Všechny tyto důkazy však musí být poskytnuty rozhodcům dobrovolně.²³

Způsob provádění důkazů v rámci rozhodčího řízení je v kompetenci rozhodců. Jsou to rozhodci, kteří rozhodují, zda budou čteny dokumenty, slyšeni svědci či prováděny a zkoumány jiné důkazy. Při tomto rozhodování musí rozhodci vždy brát v úvahu náklady celého rozhodčího řízení. Od rozhodců se nevyžaduje provádět vlastní vyšetřování. Je *de facto* na uvážení samotných stran, jaké důkazy předloží na podporu své argumentace s ohledem na předložené nároky či vznesené námitky. Rozhodci hodnotí důkazy podle svého vlastního přesvědčení a na

²³ Blíže viz mj. JANKŮ, M.: Rozhodčí řízení, Alternativní způsoby řešení sporů, VŠFS, 2015, 143 s.

základě tohoto přesvědčení vynáší své rozhodnutí. Důkazy, které posuzují, zahrnují také svědectví a posudky znalců.

Řád dále mj. upravuje i zpětvzetí žaloby . Je zde respektována zásada dispozice s návrhem. Do skončení rozhodčího řízení může vzít žalobce žalobu zpět, a to zčásti nebo zcela. Je-li žaloba vzata zpět, rozhodčí senát zcela, popř. v rozsahu zpětvzetí žaloby, rozhodčí řízení zastaví. Jestliže ostatní účastníci se zpětvzetím žaloby z vážných důvodů nesouhlasí, může rozhodčí senát rozhodnout, že zpětvzetí žaloby není účinné. Senát pak pokračuje v řízení.

Strana žalovaná má právo v rámci přípravy na projednání sporu podat žalobní odpověď, předložit své důkazy k prokázání svých tvrzení a oznámit jméno a příjmení rozhodce, kterého si zvolila, nebo požádat, aby jmenování rozhodce provedl za něj předseda RS.

V případě zániku funkce rozhodce v průběhu řízení je ta ze stran, která měla právo tohoto rozhodce jmenovat, oprávněna jmenovat nového rozhodce, a to i v případě, že rozhodce byl původně jmenován předsedou rozhodčího soudu. Nově jmenovaný rozhodce vstupuje do řízení ve stavu k datu přijetí funkce rozhodce. Změna v osobě rozhodců v průběhu řízení není důvodem pro změnu předsedy rozhodčího senátu.

Řád kromě úpravy o vyloučení rozhodce pro podjatost, obsahuje i ustanovení o nahrazení rozhodce pro nečinnost.

Upravena je i problematika přípravy projednání sporu rozhodčím senátem . Rozhodčí senát prověří stav sporu k projednání a shledá-li to nutným, učiní doplňující opatření k přípravě projednání sporu, zejména si vyžádá písemná stanoviska, důkazy a další doplňující písemnosti a stanoví k tomu přiměřené lhůty. Rozhodčí senát musí též sledovat, zda u některé strany nedošlo k zahájení insolvenčního řízení.²⁴

Pokud jde o samotná procesní pravidla, doznala tato ustanovení Řádů postupně spíše zpřesnění než zásadních změn.

Spor se zásadně projednává v neveřejném jednání a strany si mohou dohodnout, že rozhodčí senát rozhodne spor bez ústního jednání na základě písemností.

Řád též umožňuje urychlené řízení. Pro urychlené řízení jsou stanoveny podmínky vč. zvýšené poplatkové povinnosti a zkracování některých podmiňujících lhůt určených Řádem obecně. Urychlené řízení při zvláštní poplatkové povinnosti je obvyklé i u rozhodčích soudů v jiných zemích.²⁵

Pro rozhodčí řízení je pak významné a typické vedení stran k vyřešení sporu smírem. Rozhodčí senát je podle okolností případu oprávněn vyzvat v každém stadiu řízení strany k uzavření smíru a uvést návrhy, doporučení a podněty, které podle jeho názoru mohou přispět k jeho uskutečnění. Uzavření smíru se ve značném počtu sporů daří.

Řád upravuje i skončení řízení a vydání rozhodčího nálezu a řeší i vyhlášení rozhodčího nálezu a příp. doplnění a opravu rozhodčího nálezu.

Ve stanovených případech se zastavuje rozhodčí řízení bez vydání nálezu. Řízení se skončí vydáním usnesením (např.o zastavení řízení).

Součástí pravidel rozhodčích soudů jsou i pravidla o nákladech rozhodčího řízení a sazebník nákladů.

²⁴ K těmto otázkám viz zejména BĚLOHLÁVEK, A. J.: Rozhodčí řízení versus insolvenční řízení z pohledu práva EU, Obchodněprávní revue č. 6/2018, s. 161 - 1787 a č. 7 - 8/2018, s. 193 - 209.

²⁵ DOBIÁŠ, P.: Standardy rozhodčího řízení v nových rádech mezinárodních rozhodčích soudů, Obchodní právo č. 12/2014, s. 514 - 524.

Výslovně je zakotvena zásada, že úspěšné straně se přiznává náhrada nákladů rozhodčího řízení (v případě částečného úspěchu podle poměru přiznané a zamítnuté části nároku) a pokud jde o náklady právního zastoupení, přiznávají se (kromě odůvodněných případů, ve kterých se nepřiznávají) náhrady podle zvláštního předpisu, kterým je advokátní tarif, pokud se strany písemně nedohodnou jinak.

Poplatky či paušály na správní náklady, které byly uhrazeny na základě Řádu, se stranám vrací pouze v případě, že je tak Řádem výslovně stanoveno; v ostatních případech se nevrací, a to bez ohledu na to, kdy a za jakých okolností bylo řízení ukončeno.

Závěrem

Ustanovení o vztazích, jež se týkají uplatnění práva u soudu, soudního řízení nebo soudního rozhodnutí se použije přiměřeně i pro uplatnění práva před rozhodčím soudem (rozhodcem), pro rozhodčí řízení nebo rozhodčí nález, jestliže se opírají o platnou rozhodčí smlouvu (rozhodčí doložku).

Zásadní kategorií důkazních prostředků jsou důkazy listinné, které s ohledem na povahu sporů ze smluv, které jsou v rozhodčím řízení projednávány, jsou většinou dostačující k prokázání skutkových tvrzení stran. Zákon stanoví, že důkazy výslechem účastníků, svědků či znalců mohou rozhodčí soudy provádět pouze tehdy, jestliže se uvedené osoby k řízení dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.

Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem má svoje místo v soukromém právu. Stalo se vyhledávanou alternativou k řízení před obecnými soudy. Strany sporů se na Rozhodčí soud obracejí i opakovaně a nejčastěji oceňují rychlost projednání, volbu jazyka řízení, profesionální administraci sporu, možnost výběru rozhodců podle potřeb každého sporu a bezproblémovou vymahatelnost rozhodčího nálezu v České republice i v signatářských zemích Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958.

Existují však i některé překážky, které mohou bránit efektivitě v rozhodčím řízení: zejména nedostatečná pozornost při výběru rozhodců, zbytečná, obsáhlá a komplikovaná podání, předkládání dalších a dalších procesních návrhů a zneužívání podání ke zrušení rozhodčího nálezu soudem.²⁶

Pro rozhodčí řízení se jeví klíčové zvolení vhodného rozhodce (rozhodců). Důležité je též již v průběhu obchodního případu jeho pečlivé dokumentování a v průběhu rozhodčího řízení pečlivé provedení dokazování. Pokud nedoloží strana sporu svoje tvrzení řádnými důkazy, nemůže být rozhodnuto v její prospěch.

Seznam výchozí literatury

²⁶ Viz KARFÍKOVÁ, M. a kol.: Rozhodčí řízení; 70.výročí stálého rozhodčího soudu u nás...Soukromé právo, č.7-8/2019, s.2-64 ;MAISNER, M.: Efektivita rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 46 - 50.

- BĚLOHLÁVEK, A. J.: Rozhodčí řízení versus insolvenční řízení z pohledu práva EU, *Obchodněprávní revue* č. 6/2018, s. 161 - 1787 a č. 7 - 8/2018, s. 193 - 209.
- BĚLOHLÁVEK, A. J.; KOVÁŘOVÁ, D.; HAVLÍČEK, K.: Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi, sborník *Pražský právní podzim*, 2015, 313 s.
- DOBIÁŠ, P.: Standardy rozhodčího řízení v nových řádech mezinárodních rozhodčích soudů, *Obchodní právo* č. 12/2014, s. 514 - 524.
- HORÁČEK, T.; ETLÍKOVÁ, M.; VÍTOVÁ, B.; VEČL, T.; FIALOVÁ, J.; KREJCAR, N.; NOVOTNÁ, M.; NĚMEČKOVÁ, Š.; SIK-SIMON, R. I.; IVANČO, A: Téma: Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů, *Soukromé právo*, č. 7 - 8/2017, s. 2 – 49.
- HORÁČEK, T.; HUČKOVÁ, R.: Implementace směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů v České a Slovenské republice in SUCHOŽA, J.; HUSÁR, J. (eds): *Právo, obchod, ekonomika V.*, sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2015, s. 156 - 166.
- HUČKOVÁ, R.: Konceptné otázky novej právnej úpravy rozhodcovského konaní v slovenských podmienkach, in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): *Právo, obchod, ekonomika IV.*, sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 501 - 505.
- HORÁK, P.: Objektivní arbitrabilita - možnost rozhodčího řízení, *Bulletin advokacie*, č. 9/2018, s. 23 - 25.
- HUČKOVÁ, R.: Nové mechanizmy uplatňovania práv spotrebiteľov, *Studia iuridica Cassoviensia*, č. 1/2016, s. 36 - 45.
- HUČKOVÁ, R.: Rozhodcovské konanie, Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2013, 208 s.
- CHOVANCOVÁ, K.: Rozhodcovské doložky v spotřebitelských zmluvách / Európske variácie, in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): *Právo, obchod, ekonomika IV.*, sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 506 – 524.
- JANKŮ, M.; MAREK, K.: Dokazování znaleckými posudky v rozhodčím řízení, *Policajná teória a prax*, č. 2/2018, s. 54 - 63.
- JANKŮ, M.: Rozhodčí řízení, *Alternativní rozhodování sporů*, Praha VŠFS 2015, 143 s.
- KARFÍKOVÁ, M. a kol.: Rozhodčí řízení; 70. výročí stálého rozhodčího soudu u nás..., *Soukromé právo*, č.7-8/2019, s. 2-64.
- KINDL, M.: Na co nezapomínat při sjednávání rozhodčí smlouvy, *Bulletin advokacie*, č. 9/2018, s. 29 - 32.
- KUBÍČEK, P.: Stále rozhodcovské soudy a příprava novej právnej úpravy rozhodcovského konania in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): *Právo, obchod, ekonomika IV.*, sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 541 – 546.
- KUBÍČEK, P.: Stále rozhodcovské soudy a soudy „ad hoc“ v Slovenskej republike...in BĚLOHLÁVEK, A. J., KOVÁŘOVÁ, D. a kol.: *Stálé rozhodčí soudy vs. rozhodčího řízení ad hoc*, Praha: Stálá konference českého práva, 2017, 344 s.
- KUBÍČEK, P.: Rozhodcovské konanie a novela zákona o rozhodcovskom konaní, in SUCHOŽA, J.; HUSÁR, J.; (eds): *Právo, obchod, ekonomika V.*, sborník vědeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, s. 238 – 241.

- LIPTÁK, F.: Právne princípy v medzinárodnej obchodnej arbitráži, in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika IV., sborník vedeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 547 – 558.
- MAISNER, M.: Efektivita rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 46 – 50.
- MALÝ, K.a kol.: Dějiny českého a československého práva, Praha: Linde, 2003, s.46.
- MATZNER, J.: Rozhodčí doložka - dobrý sluha, špatný pán, Právní rádce 1/2015, s. 38 - 39.
- NĚMEC, R.; GLATZ, V.: Rozhodčí řízení, jeho specifika a výhody, Bulletin advokacie č. 9/2018, s. 16 - 22.
- OVEČKOVÁ, O.: Zložité cesty rekodifikácie súkromého práva, Právny obzor, č.6/2018, s.607-614.
- RABAN, P.: Aktuální problémy alternativního rozhodování sporů in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J. (eds): Právo, obchod, ekonomika IV., sborník vedeckých prací, Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, 2014, s. 559 – 570.
- Rozhovor A. J. Bělohávkova s V. Horáčkem in Bulletin advokacie č. 9/2018, s. 14 - 15.
- Rozhovor A. J. Bělohávkova s M. Karfíkovou in Bulletin advokacie č. 9/2018, s. 11 - 13.
- ŘEZNÍČEK, D.: Vykonatelnost a výkon rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie, č. 9/2018, s. 43 – 45.
- ŠTEVČEK, M.; GÁBRIŠ, T.: Reforma rozhodcovského konania v Slovenskej republike s osobitým zreteľom na tzv. obchodnú arbitráž, Justičná revue č. 4/2015, s. 448 - 462.

Lektorovali:

Mgr. Kateřina Šveřepová, AK CČS

JUDr. Richard Cihlář, Správa železnic